

SENIORI MATKALLA ILMAN MATKAA
Virtuaalimatkailua torniolaisille senioreille

Hyrkäs Katja
Ravintola- ja palvelualat Restonomi
Maunu Amanda
Sosiaali- ja terveysalat, Geronomi
Opinnäytetyö
2020

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖMME TEOREETTINEN VIITEKEHYS	8
2.1 Matkailu	8
2.2 Virtuaalimatkailu	8
2.3 Seniori	9
2.4 Muistisairaudet.....	10
2.5 Seniorin aktivoiminen.....	11
2.6. Elämys.....	11
3 MENETELMÄT VIRIKETOIMINNAN TOTEUTTAMISEEN	14
3.1 Kehittämistyöemme vaiheet.....	14
3.2 Kehittämistyöemme menetelmät.....	15
4 VIRTUAALIMATKOJEN TOTEUTUS	18
5 VIRTUAALIMATKAILUTUOKIOMME TULOKSET	21
5.1 Johtopäätökset	23
6 POHDINTA.....	26
LÄHTEET	30

Geronomikoulutus
Geronomi
Restonomikoulutus
Restonomi

Tekijät	Katja Hyrkäs, Amanda Maunu	Vuosi	2020
Ohjaajat	Mervi Angeria, Sari Arolaakso		
Toimeksiantaja	Tornion kaupunki, vanhus- ja vammaispalvelut		
Työn nimi	Seniori matkalla ilman matkaa. Virtuaalimatkailua torniolaisille senioreille		
Sivu- ja liitesivumäärä	29 + 18		

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, onko virtuaalimatkailu mielekäs ja toimiva virikemuoto torniolaisille senioreille. Tämä opinnäytetyö on toteutettu toiminnallisena projektityönä kahden eri koulutusalan yhteistyönä. Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimivat Virtualtraveller, ammattiopisto Lappian kyperkeskus ja Tornion kaupunki; Saarenvire ja Tornio Tupa. Virtuaalimatkailun järjestäminen ja kokeileminen ikääntyneille on varsin ajankohtainen ja uusi asia kotikunnassamme Torniossa. Toimintatuokiomme sisälsi kaksi noin 6 minuutin pituista virtuaalimatkaa sekä valokuvanäyttelyn Tornioista. Ammattiopisto Lappian datanomiopiskelijat tekivät meidän Tornio-näyttelymme ja kahden muun matkan toteutuksen virtuaaliseksi. Virtuaalimatkailupäivät järjestettiin kolmelle erille seniori ryhmälle, Tornion Tuvalla sekä Saarenvireen päivätoiminnassa. Toimintatuokiomme palautteen keruu oli vapaa, suullisesti kerätty mielipideaineisto senioreilta. Opinnäytetyön tulosten tiedonkeruu tapahtui suullisesti kysyttäessä senioreilta heti matkailuhetken päätyttyä ja sen aikana. Senioreiden tuloksista ja mielipiteistä selvisi, että tällaiselle viriketoiminnalle ja matkailulle on tilausta ja kysyntää. Senioreilla on mielenkiintoa ja halua osallista tämän tyyppiseen toimintaan. Joskin toimintaa voisi kehittää ja muovata vieläkin toimivammaksi ja miettiä paremmin senioreita palvelevia lähtökohtia.

Toiveena oli lisätä mielenkiintoa virtuaalilaseja- ja matkailua ja sen mahdollisuuksia kohtaan senioreiden keskuudessa. Opinnäytetyömme tuloksineen on hyödynnettävissä tulevissa opinnäytetöissä ja projekteissa. Geronomin ja restonomin asiantuntijuus on erilaista ja tällainen moniammatillinen yhteistyö antaa arvokasta tietoa tuleviin projekteihin ja lisää tietoutta molemmista aloista.

Avainsanat virtuaalimatkailu, seniori, matkailu, toiminnallinen opinnäytetyö

Bachelor of Social Services and Health Care
Bachelor of Hospitality Management

Authors	Katja Hyrkäs, Amanda Maunu	Year 2020
Supervisors	Mervi Angeria, Sari Arolaakso	
Commissioned by	City of Tornio, Elderly and Disability Services	
Subject of thesis	The Elderly Travelling without Travelling – Virtual Travelling for Elderly People in Tornio	
Number of pages	27+ 18	

The purpose of this thesis was to find out whether virtual tourism could be a meaningful and functional activity for the elderly people in Tornio. This thesis is a functional project work. The partners of this thesis include Virtual traveller, Vocational College Lappia, and the city of Tornio, Tornio Tupa, and Saarenvire.

Trying out virtual tourism for the elderly people is a very current and new thing in the city of Tornio. The activities tested in this thesis included two 6 minutes tours and a photo exhibition of the history of Tornio. Vocational College Lappia datanome students created the Tornio exhibition and they also helped in transferring two trips into a virtual form.

In the process of this study, three virtual tour days were organized at Tornio Tupa and Saarenvire. Feedback and opinions were collected from the participating elderly people. The data were collected orally by asking questions from the elderly people immediately after and during the activity. The opinion of the elderly people was that there is a demand for this type of tourism and activity. However, virtual activities could be developed to serve more the elderly people's needs and wants.

The purpose of this study was to increase interest in virtual glasses and tourism among the elderly people. This thesis and its results can potentially be utilized in future theses and projects. The expertise of elderly care professionals and professionals of hospitality management is different, and this type of multidisciplinary collaboration may provide valuable information for future projects and also raise awareness in both professional fields

Key words virtual travelling, elderly people, traveling, functional thesis

1 JOHDANTO

Edessäni avautuu viinikellari, näen sen kaikki muodot, katon, seinät, sen mitä takanani näkyy. Ranskalainen esittelijä kertoo viinikellarin historiasta. Melkein tunnen nenässäni makeiden rypäleiden tuoksun. Istun kotisohvallani ja katson virtuaalilaseilla matkajan kuvaamaa esittelyä viinikellarista Ranskassa. On kuin olisin itsekin ollut siellä. Seuraavaksi ajattelin paeta virtuaalisesti talven räntäsateita aurinkorannikolle palmun alle.

Virtuaalimatkailu on monimerkityksinen käsite. Se käsittää virtuaalitekniikan mahdollistaman siirtymisen fiktiiviseen maailmaan. Tässä maailmassa matkustetaan erilaisten kehoon liitettävien laitteiden kuten datakypärien, -lasien tai -hanskojen avulla. Matkailuportaalit puolestaan avaavat kybertilassa ikkunoita virtuaalisiin maailmoihin mihin fyysisen ympäristön ominaisuudet muuttuvat tai puuttuvat. (Matala 2004, 17.)

Työmme on moniammatillinen opinnäytetyö. Olemme geronomi- ja restonomiopiskelijat Tornioista. Amandalla on kaupallisen alan tausta ja pitkä työhistoria kyseiseltä alalta. Katjalla on taskussaan sairaanhoitajan ja lähihoitajan tutkinnot ja pitkä kokemus hoitoalalta.

Opinnäytetyömme ajatus lähti kahden eri osaamisalueen yhdistämisestä. Virtuaalimatkailua ei ole järjestetty kotipaikkakuntamme Tornion ikäihmisille. Tahdomme selvittää toiminnallisella opinnäytetyöllämme, onko tämä sopiva viriketoiminnan muoto ikäihmisille. Toteutamme virketoiminnan kautta elämyksen senioreille. Idea opinnäytetyöhömme tuli Amandalta ja Katja oli heti mukana ideassa. Saimme mahdollisuuden kehittää jotain aivan uutta senioreiden virkistymisen ja aktivoimisen toiminnan mallia Tornion senioriväestölle. Saimme hyödyntää aikaisempaa osaamistamme, jaoimme toisillemme arvokasta tietoa ja veimme osaamistamme eteenpäin senioripalveluille. Amanda toi tuoreimman tiedon vanhusten hoidon opetuksesta, Katja toi tuoreimmat kokemustiedot ja sen muutoksen mitä vanhusten hoidossa on tapahtunut vuosien aikana sekä myös tuoreimman tiedon matkailun kehittämisestä.

Pääsimme tutkimaan ruohonjuuritasolta vielä varsin tuoretta ilmiötä, virtuaalimatkailua. Pääsimme kokemusasiantuntijoiksi, saimme paljon uutta tärkeää tietoa, jota myös yksi yhteistyötahomme virtualtraveller toivoi opinnäytetyöltämme. He olivatkin mielellään antamassa materiaalia käyttöömme, jotta saavat opinnäytetyömme tulokset omiin käyttöihinsä myös.

Loimme mielestämme rajoja ylittävää yhteistyötä Lapin AMK yksiköiden kesken. Amanda opiskeli Lapin AMKissa Kemissä, näiden opintojen ohella hän valmistui myös seksuaalineuvojaksi marraskuussa 2019. Katja opiskeli Lapin AMKissa Rovaniemellä monimuotoisesti tehden työtä sairaanhoitajana opintojen ohella. Opinnäytetyömme edetessä saimme mukaan yhteistyöhön vielä ammattiopisto Lappian opiskelijat. Ammattiopisto Lappialta saimme lainaan ikäihmisille soveltuvat, kevyet ja helposti liikuteltavat virtuaalilasit. Yhdessä tekemällä saatiin paljon aikaan. Yhteistyö mahdollistaa avun saamisen asioihin, joita ei itse hallitse. Työssä oleviin kuviin on saatu lupa niissä esiintyviltä henkilöiltä, mikäli kyseessä ei ole opinnäytetyön tekijät itse.

Opinnäytetyömme on uudistamisperustainen, toiminnallinen kehittämistyö. Kehittämistyö on järjestelmällisesti etenevä malli. Kehittämistyö aloitetaan perustelemalla toiminta, jonka jälkeen toimintaa aletaan organisoimaan ja viimeisessä vaiheessa toiminnan lopputulos arvioidaan. (Toikko & Rantanen 2009, 10.) Kehittämistyön lähtökohtana on joko kehittämistarve jo olemassa olevaan ongelmaan tai täysin uuden innovaation luominen. (Silfveberg 2007, 50).

Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää, onko virtuaalimatkailu mahdollinen ja mielekäs matkailumuoto torniolaisille senioreille.

Tehtävänä on tuottaa pienille senioriryhmille elämyksiä virtuaalitodellisuudessa, matkustamalla ilman matkaa. Selvittämme mitä virtuaalimatkailutuokioillamme tapahtuu. Tehtävänä oli löytää uusia näkökulmia senioreiden arjen viihtyvyyteen. Selvitimme vielä toistaiseksi hieman tuntematonta tapaa matkustaa ja sen hyödyntämistä vanhusten hoidossa. Voimmeko tuottaa senioreille elämyksiä näyttämällä heille kolmiulotteisia matkakokemuksia nykytekniikalla? Olisiko tässä uusi virikemuoto vanhuspalveluihin tuotettavaksi tulevaisuuteen?

Opinnäytetyöllä on aina jokin tehtävä tai tarkoitus. Opinnäytetyöhön voi kuitenkin sisältyä useampi kuin yksi tehtävä ja tämäkin voi muuttua opinnäytetyön edetessä. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara, 2009, 137-138.) Opinnäytetyön kehitystehtävää visioidessa, on syytä miettiä kuinka laajaa kehittävän toiminnan tulisi olla. Ketä kehittäminen koskee, miten henkilöt tästä hyötyvät ja minkä laatuista toiminnan tulisi olla. (Silfverberg 2007,58.)

Opinnäytetyön tehtävän määrittäminen on ehkä projektin tärkein, mutta myös vaikein vaihe. Ellei ymmärrä mihin opinnäytetyöllä pyritään, on vaikea asettaa realistisia tavoitteita. Kun opinnäytetyön lopullinen tehtävä on löytynyt, löytyy työlle myös eri tasoisia päämääriä ja tehtäviä. (Karlsson & Marttala 2001, 25.)

Mielestämme on tärkeää kehittää sekä miettiä uusia, vaihtuvia harraste- ja virikemahdollisuuksia ikääntyville. Monet seniori-ikäiset jäävät yksin eläköidyttyään ja kontaktit ulkomaailmaan vähenevät. Tulevaisuudessa virtuaalimatkailu mahdollistaa matkailuun kykeneville senioreille tutustumisen mahdollisiin matkakohteisiin. Ja toimintakyvyltään heikommille senioreille virtuaalimatkailu antaa mahdollisuuden päästä kohteisiin, joihin muutoin olisi mahdotonta mennä sekä myöskin vaihtuvaa sisältöä päiviin.

Yksi opinnäytetyömme tehtävä oli matkojen käsikirjoittaminen ammattiopisto Lappian opiskelijoille. Kirjoitimme esitettävät materiaalit kronologiseen järjestykseen ammattiopisto Lappian opiskelijoille, he editoivat ne virtuaalilaseilla esitettävään muotoon. Valokuvanäyttelyn loimme itse. Katja kuvasi Tornion maamerkkejä ja yhdessä käsikirjoitimme ne, avasimme kohteiden historian ja nykyisen merkityksen.

Virtuaalimatkojen tehtävänä oli aktivoida senioreita keskusteluun, opettaa heille uutta ja kannustaa hakeutumaan uuden aktiviteetin äärelle tulevaisuudessa. Samalla tämä uusi kokemus tuottaa heille elämyksen.

2 OPINNÄYTETYÖMME TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Matkailu

Opinnäytetyömme ei tule käsittelemään perinteistä matkailua, mutta koemme kuitenkin tarpeelliseksi selvittää mitä eroa on tavallisella matkailulla ja työssämme jatkossa esiin tulevalla virtuaalimatkailulla. Virtuaalimatkailumateriaalia tuottavat perinteiset matkajaajat.

Matkailu on siirtymistä pois omasta elinympäristöstään, tekemään jotain muuta kuin mitä tekisi siellä säännöllisesti. Matkailu on viipymistä poissa elinympäristöstään yhdestä yöstä kokonaiseen vuoteen. Matkailija ei kuitenkaan ole henkilö, joka viettää eläkepäiviään ulkomailla tai henkilö, joka muuttaa ulkomaille opiskeluvaihtoon. (Karusaari & Nylund 2009, 21.)

Matkailu on yleispätevä määritelmä matkustamiselle, joka tapahtuu kaikkina aikoina ja kaikissa paikoissa. Matkailu liitetään useimmin vapaa-aikaan yhdistyvään liikkumiseen, vaikka sen taustalla voi olla muitakin vaikuttavia tekijöitä, kuten työ, opiskelu, pakeneminen huonontuneiden elinolosuhteiden tieltä esim. sodan. Tärkein yhdistävä tekijä näille kaikille määritelmille on matkalaisen poistuminen kotipaikkakunnaltaan tilapäisesti. Matkailua ei voi määrittää sanatarkasti tarkoittaen vain yhtä ja ainoaa asiaa. (Kostiainen, Ahtola, Koivunen, Korpela & Syrjämaa 2004, 15.) Matkaillessa unohdetaan arjen huolet ja virkistäydytään (Räikkönen, Marjanen, Kohijoki & Lahovuori 2018, 2).

2.2 Virtuaalimatkailu

Virtuaalimatkailu on matkailua ilman fyysistä matkailua. Juuret virtuaalimatkailulle ovat 150 vuoden takana. Silloinen virtuaalimatkailu oli painettuina kuvina ja valokuvina, joista oli muodostettu näyttelyitä. Myöhemmin tämä kehittyi 1900-luvulla nauhoitteisiin ja elokuvaan. Nykyisin virtuaalimatkailu tapahtuu internetin välityksellä. Tällaisia matkoja on käytännössä voitu toteuttaa 1980-luvulta alkaen. (Kostiainen, Ahtola, Koivunen, Korpela & Syrjämaa 2004, 319.)

Nykyaikainen virtuaalimatkailu on varsin tuore ilmiö. Globalisaatio mahdollisti myöhemmin kotiympäristössä elämysten kokemisen ja arjesta poistumisen, kun kuluttaminen muodin, ruuan ja muun vastaavan parissa oli mahdollista kotiympäristössä talouden ja teknologian kehittyessä. Alettiin puhua kansainvälisen matkailun loppumisesta. Keskustelua vauhditti internetin tuoma virtuaalimatkailu. Näin ei kuitenkaan käynyt. Ihmiset innostuivat matkailusta entistä enemmän, mikä kuitenkin lisäsi myös lähimatkailua. Internetin myötä koettiin asiat ensin ruudun kautta, mikä lisäsi ihmisten kiinnostusta matkustaa myöhemmin kyseiseen kohteeseen. (Räikkönen, Marjanen, Kohijoki & Lahovuori 2018, 4.)

Vasta viime vuosina tekninen kehitys virtuaalimatkojen suhteen on kehittynyt vauhdikkaasti kohti monimutkaisempaa ja moniulotteisempaa suuntaa. Nykyisin virtuaalimatalla liikutaan kybertilassa reaaliajassa sähköisen syöttölaitteen, yleensä tietokoneen tai virtuaalilasien avulla, joka käyttää internetiä. Internetistä löytyy lukuisia sivustoja, joissa on portaalit tällaiseen matkailuun. Täällä voi suunnitella matkoja ja siirtyä maailmalla paikasta toiseen, kotisohvalta. Virtuaalimatkailu on matkailuelämys ilman matkaa. (Timonen, Palmroth & Juhajoki 2018.)

Matkailijoiden syyt kokemusten jakamiseen virtuaalisiin yhteisöihin voi jakaa neljään kohtaan. Ensimmäiseksi matkailijat jakavat kokemuksen toisille onlinekäyttäjille, toiseksi auttavat suunnittelemaan seuraavaa matkaa, kolmanneksi keräävät kommentteja omille kuvilleen sekä neljänneksi jatkotyöskentelyn vuoksi myöhempää raportointia varten kommentteja kokemuksista. (Plantana & Torres 2014,39-40.)

2.3 Seniori

Senioriksi Suomessa luokitellaan 65 vuotta täyttäneet henkilöt. Tämä luokittelu perustuu yleisimpään eläkeikään. Ei kuitenkaan ole mitään yleistä hyväksyttävää määritelmää sille, milloin vanhuus alkaa. Toimintakyky määrittää usein myös vanhuuden alkua, jolloin se on yleensä vasta 75 vuoden iässä. Jos iäkkäiltä itseltään kysytään, heistä vain joka kolmas pitää itseään vanhana 70-74 vuoden iässä. Ikäihmisen määrittäminen riippuu usein siitä mitä iän ulottuvuutta käsitellään: onko se biologista, fysiologista, subjektiivista vai kulttuurista? (Verner 2019.)

Kun pohditaan, miten tuetaan seniorin mielekkään arjen tukemista, on hyvä miettiä asiaa asettamalla itsensä hänen tilalleen. Mikä on ollut mielekästä tekemistä, mistä hän on pitänyt nuorempana, itsenäisenä ja kuinka hänelle voitaisiin jatkossakin tarjota tällaisia elämyksiä ja kokemuksia. Asioiden tekeminen ja kokeminen yhdessä synnyttää aktiivista ja mielekästä arkea ikäihmisellekin. (Kulmala 2019, 8)

Teknologian merkitys iäkkäiden hoitotyössä on jo nyt merkittävässä asemassa, ja kasvaa tulevaisuudessa entisestään. Suomen virallisen tilaston vuodelta 2017 mukaan älypuhelin käytti 77% väestöstä. Tähän mahtuu varmasti ikäihmisiä, jotka käyttävät teknologiaa ja tietokonetta sujuvasti arjessaan. Tulevaisuudessa teknologia on varmasti entistäkin merkittävämpi iäkkäiden integroija yhteiskuntaan. Tulevaisuudessa teknologia on myös tavallinen osa iäkkäiden elämää ja tämä toivottavasti näkyy enenevässä määrin palvelukodeissa ja päivätoimintakeskuksissa. Vaikka asiakaan olisikin toimintakyvyltään vaikea poistua hoitopaikasta, voi hänen elämänsä olla silti hyvin osallistuvaa nykyteknologian avulla. Pohjois-Savossa on mm. tuotu suora jumalanpalvelus ja musiikkikonsertteja vuodeosastoille ja palvelukoteihin etäyhteyden avulla. Näin vuodepotilaskin pääsee osaksi paikallisia tapahtumia ja saa päivään aktiviteettia ja mielekkyyttä. Iäkkäiden teknologia opetukseen olisi syytä paneutua jo näinä päivinä. Henkilökohtaisella opetuksella ja laitteiden tutuksi tuomisella helpotetaan vanhuuden päiviä ja lievennetään mahdollista teknologiapelkoa. On kuitenkin huomioitava asiakkaan toimintakyky teknologisia ratkaisuja mietittäessä. Samat laitteet ja välineet eivät sovellu kaikille, vaan on hyvin riippuvaisia asiakkaan sen hetkisestä toimintakyvystä. (Kulmala 2019,13, 149-150.)

2.4 Muistisairaudet

Muistisairaudet ovat sairauksia, jotka heikentävät muistia ja muita tiedonkäsittelyn osa-alueita. Usein kuullaan puhuttavan dementiasta. Dementia on kuitenkin oireyhtymä, johon jokainen muistisairaus on johtanut jossain vaiheessa. Dementia oireyhtymänä on pitkälle edennyt vaihe, jossa muisti ja tiedonkäsittely on heikentynyt niin merkittävästi, että se haittaa päivittäisistä toimista selviytymistä. Yksi yleisimmistä muistisairauksista on Alzheimerin tauti. Muita eteneviä muistisairauksia on muun muassa Lewyn kappale -tauti, Parkinsonin tauti, johon usein liittyy muistisairaus ja otsalohkorappeuma ja aivoverenkiertosauteen liittyvä muistisairaus.

Muistisairauksiin ei ole parantavaa hoitoa olemassa. Kuitenkin varhaisella diagnoosilla, hoidolla ja kuntoutuksella voidaan muistisairaahan toimintakykyä parantaa. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2019.)

Joka kolmas yli 65-vuotias ilmoittaa muistiongelmistaan. Usein kyseessä on kuitenkin normaalia iän tuomaa muisti- ja ajattelutoimintojen osa-alueiden heikkenemistä. Tavallinen arjessa toimiminen kuitenkin säilyy, vaikka seniori huomaisikin muistin hieman heikentyneen. Tiedonkäsittely hidastuu, muistaminen ja mieleen painaminen on työlästä, mutta silti oppimiskyky säilyy. Uusien asioiden muistaminen on usein työlästä, kuitenkin vihjeiden avulla asiat usein palaavat mieleen vaivatta. Muistia- ja ajattelutoimintoa voivat heikentää myös muut sairaudet kuten unettomuus, masennus ja lääkitys. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2019.)

2.5 Seniorin aktivoiminen

Ehkä osin surullinenkin totuus on se, että senioreiden palveluasumisessa ja kotona olemisen tukemisessa aktivointi ja ryhmätoiminta jää hyvin vähälle tai sitä ei aina toteuteta lainkaan. Nykyinen hoitajamitoitus ei anna mahdollisuutta järjestää säännöllistä ja jatkuvaa viriketoimintaa eikä tällaiseen toimintaan ole aina edes budjetoitu resursseja.

Ikääntyneille suunnatuissa aktivointi toiminnoissa on tärkeää, että jokaiselle yksilölle löytyy sellaista tekemistä, joka hänelle itselleen sopii ja on hänen mielenkiinnon kohteenaan. On tärkeää, että aktivoiminen lähtee ikääntyneen omista tarpeista. Ikääntyneiden toimintakyvyn tukemiseen ja vahvistamiseen käytetään erilaisia ryhmätoimintoja. Ryhmätoiminta on parhaita ennaltaehkäisevää työtä seniorin syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä. (Liikanen & Kaisla 2007.)

2.6. Elämys

Elämys käsitteenä on vielä nuori, ja sitä ei tässä muodossa ole olemassa edes vielä valtakielissä. Englannissa sanana käytetään sanaa experience, eli kokemus. Suomen kielessäkin elämys käsite on tuore, vaikka sanaa elämys on käytetty useissakin

yhteyksissä. Jo Mikael Agricola on käyttänyt sanaa elämys kuvaamaan elämää ja elämän sisältöä. (Latomaa & Karppinen 2010, 21-22.)

Elämys käsitteenä on laajempi kuin kokemus. Käsitteeseen elämys liitetään laajempaa sisältöä tai mieli, joka on kokijalle merkityksellinen. Elämys käsitteenä on liittymistä itsetoimintaan ja kokemukseen. (Latomaa & Karppinen 2010, 52.)

Elämys jättää yksilöllisen kokemuksen ja muistijäljen. Elämys on moniaistinen, myönteinen ja kokonaisvaltainen. (Keskiopikela, Mikkola, Pekkarinen, Rintala-Gardin, Tekoniemi-Selkälä & Tervonen 2002; 3).

Digitaalinen media on yhä enemmän yhteydessä elämysten tuottamiseen. Tarinankerronta digitaalisten laitteiden välityksellä on tärkeä osa jokapäiväistä elämää ikään katsomatta. Merkitykselliset kokemukset ovat olleet aina jännittäviä. Nykyisin tulevaisuuden ymmärtäminen ja digitaalisten välineiden nopea kehittyminen on vienyt elämysten tuottamisen uudelle tasolle. (Kylänen 2006, 6.)

Matkailuportaalit tuottavat sisältöä, joka on elämysteollisuuden tuote. Tämä tuotteen tehtävä on olla kaupallinen, mainostava, viihdyttävä ja tiedottava. Portaalien tehtävä on tuottaa unelmia mahdollisista matkoista. Sisältöjen tuottajat ovat ns. näytteilleasettajia ja portaalit toimii sähköisenä näyttelyhuoneena. Näissä tiloissa virtuaalimatkoille voidaan luoda illuusioita siitä millaista matkakohteesta voi olla paikan päällä. Virtuaalimatkoilla voidaan myös manipuloida katselijan ajatusmaailmaa kyseisestä paikasta. Voidaan luoda nautinnollisia mielikuvia. (Matala 2003, 40.)

Meidän toteutuksessamme tulee kuitenkin olemaan pääpaino elämyksellä, nämä katselijat ovat tuskin fyysisesti matkustamassa kyseisiin kohteisiin. Tarkoituksena on viihdyttää heitä, viedä ajatukset hetkeksi pois arjesta. Sekä saada heidät innostumaan mahdollisesti tulevaisuudessakin hankkimaan samankaltaisia elämyksiä.

Matkailu ilman matkaa -tutkimus 2018 osoitti tutkimuksen kohderyhmän tavoitelluimmaksi kokemukseksi nousseen tunteen ”kuin olisi ollut ulkomailla” tärkeintä oli päästä pois arkiympäristöstä, vaikka se olisikin ihan lähiympäristössä. Esille nostettiin myös matkailuun liittyviä siirtymäriittejä, kuten matkalaukkujen pakkaaminen ja lentokentällä odottaminen. (Räikkönen, Marjanen, Kohijoki & Lahovuori 2018, 10-12.) Edellä mainittu tutkimus oli kohdistettu keski-ikäisiin ihmisiin ja heidän arkeensa työn keskellä. Tutkimuksesta sai paljon tarttumapintaa myös senioreiden arjen muuttamiseen.

3 MENETELMÄT VIRIKETOIMINNAN TOTEUTTAMISEEN

3.1 Kehittämistyömme vaiheet

Ikääntyneen viriketoiminta käsitteenä tarkoittaa tavoitteellista, suunniteltua ja ohjattua toimintaa. Tämän kaiken tarkoitus on parantaa ja ylläpitää ikääntyneen toimintakykyä. (Laitinen 2010, 22.)

Kehittämistyössä tehdään aina selkeä suunnitelma, jossa opinnäytetyön idea ja tavoitteet ovat tiedostettuja ja perusteltuja. Suunnitelma ohjaa toimintaa, ja kertoo mitä tehdään, miten tehdään ja miksi tehdään. Suunnitelmaan pyritään sitoutumaan, vaikka välillä osa sen toteutustavasta osoittautuukin toteuttamiskelvottomaksi ja tältä osin toimintaa joudutaan muuttamaan. Alussa selvitetään lähtötilanne ja kartoitetaan aiemmat vastaavat opinnäytetyöt ja tutkimukset. Samaa ideaa ei ole syytä toistaa, vaan kehittää sen ympärille jotain uutta ja luovaa. (Vilka & Airaksinen 2003,26-27.)

Osallistava kehittämissuunnitelma pyrkii selkeään muutokseen. Kehittäjä on aina osa toimintaa, ja toimintaan voi liittyä lukuisia eri verkostoja. Kehittämissuunnitelman tehtävänä on tuottaa tietoa. Uuden tiedon tuottamiseen tulee mukaan aina myös tutkiminen. Tiedon tutkimista voidaan hyödyntää kolmella tapaa. Ensinnäkin arviointitiedon kerääminen kehittämistoiminnasta. Toiseksi voidaan pyrkiä hyvien käytäntöjen toimintaan tuomiseen. Kolmanneksi tutkimuksella voidaan tukea kehittämistoimintaa. (Toikko & Rantanen 2009, 10-11.)

Kun kehittämissuunnitelma eli projekti käynnistyy, saa se alkunsa jostain taustasta, jolla on tarve. Tarve puolestaan rajaa ja määrittää sen mihin projekti kohdistuu ja kuinka laaja se on. On olemassa myös projekteja, jotka eivät toteudu koskaan ideaa pidemmälle. Projektin voi tilata ulkopuolinen organisaatio, tai se voi olla organisaation sisäinen. Projektia voidaan myös myydä tilaajaorganisaatiolle. (Mäntyneva 2016.)

Toiminnallisen opinnäytetyön raportin jäsentely muuttuu usein työn edetessä montakin kertaa. Alkusuunnitelma ja jäsentely auttavat välttämään sivupolut ja välttämään rönsyilyt. (Vilka & Airaksinen 2003, 83.)

Kun projekti on päätetty käynnistää, on syytä suunnitella se riittävän tarkasti. Tässä vaiheessa määrittyy projektin laajuus ja kattavuus. Suunnitteluvaiheessa selvitetään

vaihtoehtoisia malleja tavoitteiden saavuttamiseen. Vaihtoehtoista valitaan taloudellisesti ja ajallisesti sopivin. Tehtäville kohdennetaan ihmiset, määritetään aikataulu ja muut resurssit. Kaikki dokumentoidaan projektisuunnitelmaan. Projektiin liittyy myös riskejä, jotka ovat tärkeä tunnistaa, jotta niihin osataan varautua varasuunnitelmalla. (Mäntyneva 2016.)

Kun projektia toteutetaan, keskitytään toteuttamaan suunnitelmassa kuvattua projektia. Mikäli suunnitelma tarvitsee muutoksia, tehdään muutosten eteen tarpeelliset toimet. Projekti päättyy, kun tuotos on saatu valmiiksi ja on laadittu loppuraportti. Projektista tehdään yleensä projektiraportti, jossa on dokumentoitu tuotokset ja arvoituna projektin onnistuminen. (Mäntyneva 2016.)

3.2 Kehittämistyömme menetelmät

Opinnäytetyömme menetelmä on toiminnallinen kehittämistyö. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on synnyttää toiminnallinen tuotos. Yleensä ratkaistaan jokin ongelma, kuvaillaan jokin prosessi ja analysoidaan sen vaiheita tai kehitetään alan käytäntöä. Palvelua tai tuotetta rakennetaan, kokeillaan ja kehitellään käytännön toiminnan kautta. (Metropolia.) Opinnäytetyömme ei ole suora tutkimus, vaikka kehittämistehtävä onkin teoreettisesti tutkimusta. Me keskitymme havainnoinnin ja palautekyselyn avulla saamaan tarvittavat tiedot virtuaalimatkailun merkityksestä senioreille. Onko tällainen virikemuoto tulevaisuudessa toimiva, ja miten tätä voisi kehittää.

Havainnointia voi toteuttaa monella tavalla. Tämä on suositeltava menetelmä kaikenlaisiin kehittämistöihin. Menemälle kehittämistyön kohteeseen tarkkailemaan saa usein hyödyllistä tietoa paremmin kuin pelkillä kyselyillä ja haastatteluilla. Asiakkaiden ja henkilökunnan välisen vuorovaikutuksen seuraamisesta voi saada paljon hyviä ideoita. Havainnointi yhdistetään etnografiseen tutkimukseen. Etnografisessa tutkimuksessa tutkija pyrkii ymmärtämään tutkittavien arkea osallistumalla siihen itse. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 42.)

Havainnoinnin avulla on mahdollista saada välitöntä tietoa yksilöiden, ryhmien ja organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä. Havainnoinnin avulla päästään

luonnolliseen ympäristöön. Havainnointi välttää keinotekoisuuden, se on todellisen elämän ja maailman tutkimista. Havainnointi on hyvä menetelmä vuorovaikutuksen tutkimisessa. Havainnointi toimii myös silloin kun tutkittavilla on kielellisiä ongelmia. Haittana havainnoinnissa voi olla havainnoitsijan tilanteen häirintä niinkin voimakkaasti, että tilanne voi muuttua merkittävästi. Havainnoija voi myös sitoutua tutkimukseen emotionaalisesti, mikä voi vääristää tuloksia. Myös tulosten tallentaminen reaaliajassa voi olla haastava, tällöin on luotettava muistiinsa, mikä voi vääristää tuloksia. Havainnointi on kuitenkin mielenkiintoinen ja monipuolinen tapa kerätä aineistoa. Kovin isoa tutkimusta ei kuitenkaan ole syytä havainnoinnin pohjalta perustaa, koska havainnointi tarvitsee aikaa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 212-214.)

Osallistavalle havainnoinnille on useita alalajeja. Nämä määräytyvät sen mukaan miten paljon havainnoitsija osallistuu tutkittavien toimintaan. Osallistavalle havainnoinnille on tyypillistä tutkijan osallistuminen tutkittavien ehdolla heidän toimintaansa. Tutkijan pyrkii aina pääsemään havaittavien jäseneksi. Näin hän pääsee jakamaan kokemuksiaan ryhmän kanssa, astumalla heidän kulttuuriinsa. Osallistumisen asteita on kaksi, täydellinen osallistuminen ja osallistuja havainnoitsijana. Ensimmäisessä tutkija on täydellinen ryhmän jäsen jälkimmäisessä ryhmä tietää tutkijan olevan havainnoimassa tutkittaviaan. Osallistuja havainnoinnissa havainnoitsija osallistuu ryhmän arkeen, mutta esittää tutkittavilleen kysymyksiä. (Hirsjärvi ym. 2014. 216-217.)

Keräsimme materiaalia pieniltä seniori ryhmiltä. Tiedonkeruu menetelmämme olivat havainnointi ja avoin palautekysely. Havainnointimme oli osallistuja havainnointia. Havainnointi oli rajattua, tutkittavat tiesivät meidän havainnoivan heitä ja meidän esittävän heille kysymyksiä.

Yhteistyössä kanssamme on Tornion Tupa, joka on torniolaisten ikäihmisten yhteinen kohtaamispaikka. Tornio Tuvalla vieraillee päivittäin kymmeniä ikäihmisiä, pääasiassa vireitä kotona asuvia. Tornio Tupa on kiireetön yhdessäolon paikka senioreille. Siellä kohdataan muita ja vietetään aikaa toisten kanssa. Pää tavoitteena Tornio Tuvalla on tukea ikäihmisten hyvinvointia ja yksinäisyyttä. Jokainen voi tulla paikan päälle omana itsenään seurustelemaan muiden kanssa tai keksimään yhdessä tekemistä, kuten esimerkiksi pelien peluuta tai kädentaitoja. Tornio Tupa järjestää myös hyvinvointia

tukevia asiantuntijaluentoja, ohjausta ja neuvontaa sekä yhdessäoloa. Tornio Tuvalle voi tulla myös osallistumatta aktiviteetteihin. Tupa sijaitsee Tornion keskustassa vanhalla linja-autoasemalla. (Lapin Kansa 2019.)

Toinen yhteistyökohteemme on Tornion Saarenvireen Saarenhelmen päivätoimintakeskus. Päiväkeskustoiminta on tarkoitettu torniolaisille ikäihmisille ja vammaisille. Tavoitteena on tarjota toimintakykyä ja omatoimisuutta ylläpitäviä ja parantavia palveluja. Nämä ryhmät ovat hieman iäkkäämpiä, ja heillä on jo edenneitä muistisairauksia. Tornion kaupungin yhteistyökumppanit valikoituivat pitkän harkinnan ja toteuttamisen sujuvuuden kannalta. Saarenhelmen päivätoiminnasta saamme kerralla kokoon isomman ryhmän, jolle toteuttaa virtuaalimatkailua. Päivätoiminnan asiakkaat eivät välttämättä kykene suulliseen palautteen antoon virtuaalimatkailusta. Asetamme heille kysymykset kyllä ja ei vastauksiksi. Suurin osa projektiin osallistuvista senioreista on vuorovaikutukseen kykeneviä henkilöitä, joilta saa luotettavan palautteen. (Saarenvire 2019.)

4 VIRTUAALIMATKOJEN TOTEUTUS

Opinnäytetyö on kertomus, joka etenee sen mukaan, millainen projekti on työprosessiltaan ollut. Opinnäytetyön raportista selviää mistä aihe on saanut alkunsa, mitkä ovat olleet opinnäytetyön pääkysymykset ja millä tavalla niihin on saatu vastaukset. Raportista käy myös selville mitä ratkaisuja vastausten eteen on tehty. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 82.)

Toteutus alkoi selvittämällä Tornion kaupungin hallinnon työntekijöiden kautta olisiko tällaista työtä mahdollisuus toteuttaa jossain kaupungin yksikössä. Aluksi suunnittelimme toetutusta kotihoitoon ja hoitolaitoksiin. Samalla saimme kaupungilta suullisen luvan työntoteutukseen.

Tämän jälkeen olimme yhteydessä sähköpostitse Virtualtravellerin perustajaan Jaajo Linnonmaahan elokuussa 2019. Linnonmaa vastasi viestiimme nopeasti ja ohjasi meidät olemaan yhteydessä Eveliina Teivaiseen. Teivainen keräsi meille Virtualtravellerin materiaaleista kolmen käyttäjän videoita.

Virtualtraveller on virtuaalimatkaileva tarjoava palvelu internetissä. Jaajo Linnonmaa on kehittänyt verkkoyhteisön, jossa ihmiset voivat jakaa ja katsella 360-videoita ympäri maailman. Linnonmaa esitteli palvelunsa teknologia- ja kasvuyritystapahtuma Slushissa 2016. (Palokangas, 2020)

Syyskuussa 2019 sovimme alustavasti Tornion Tuvan ja Saarenvireen kanssa kahdesta kahden tunnin mittaisesta virtuaalimatkaileu iltapäivästä loppuvuodesta 2019. Tarkkaa aikataulua ei lyöty lukkoon, mutta marraskuusta puhuttiin. Lopullinen opinnäytetyömme valmistumisaikataulu meni keväälle 2020. Nämä kohteet valikoituivat helppouden vuoksi. Saimme yhdellä kertaa koolle isomman määrän senioreita.

Tämän jälkeen aloimme hankkimaan virtuaalilaseja, joka osoittautui haasteelliseksi. Halukkaita yhteistyötahoja ei tuntunut löytyvän useista yrityksistä huolimatta. Amanda sai nuorisotoimen kautta vinkin kysyä laseja ammattiopisto Lappialta. Tämä tuottikin lopulta toimivan yhteistyön ammattiopisto Lappian kanssa. Saimme heiltä kevyet kännykkään tai tablettiin liitettävät lasit käyttöömmme (kuva 1). He myös tuottivat videot

oikeaan esitysmuotoon ja kronologiseen järjestykseen. Heiltä saimme idean Tornio aiheeseen valokuvanäyttelyyn. Katja kävi kuvaamassa 20 Tornion maamerkkiä, yhdessä kirjoitimme kuviin esittelyt. Samalla käsikirjoitimme videot (liite 1) ja kuvat (liite 2) ammattiopisto Lappian opiskelijoille toteutusmuotoon. Kirjottaessa heräsi vielä ajatus tekstien ääneen lukemisesta, jotta näyttely tavoittaisi toimintakyvyltään heikoimmatkin seniorit. Ammattiopisto Lappian opiskelijat kävivät kuvaamassa Tornion Tuvan 360- kameralla, tämä 360 asteinen kuva toimii valokuvanäyttelyn taustana.

Kuva 1. Käytössämme olleet virtuaalilasit

Ammattiopisto Lappian opiskelijoiden ja opettajan kanssa pidimme kolme palaveria, missä kävimme toteutusta läpi, tutustuimme valmiiseen Tornio-näyttelyn tuotokseen (liite 4), sekä harjoittelimme virtuaalilasien käyttöä. Viimeisessä palaverissa kävimme lukemassa tekstit näyttelyyn (kuva 2), sekä sovimme ammattiopisto Lappian opiskelijan mukana olemisesta matkailuiltapäivissä teknisenä tukena. Tämä osoittautui hyväksi ratkaisuksi. Näin meidän keskittymisemme jäi senioriin, kun yksi opiskelija hoiti teknisen puolen kokonaan.

Kuva 2. Amanda tekstien äänityksessä

Virtuaalimatkapäiviä oli kolme marras-joulukuun 2019 vaihteessa. Yksi Tornion tuvalla ja kaksi Saarenvireessä. Jokaisessa esityksessä meillä oli mahdollisuus esittää matkat myös valkokankaalla. Mutta yllätykseksemme senioreita kiinnosti vain virtuaalilasit. Suunnitteluvaiheessa olimme huolissamme videoiden lyhydestä, matkoista tuli maksimissaan 6 minuutin pituisia, mutta omassa koekäytössä huomasimme tämän olevan juuri sopivan ajan seniorille. Pidempi katselu alkoi aiheuttamaan huimausta myös meille. Oli huomioitava senioreiden fyysinen toimintakyky sekä näkökyky. Myös taustasairaudet tulee olla tiedossa virtuaalilaseja pidettäessä, epileptikoille lasit eivät sovellu. Laseissa oli silmälasiominaisuus olemassa, joten kaikki halukkaat pystyivät matkat tekemään silmälasista huolimatta.

5 VIRTUAALIMATKAILUTUOKIOMME TULOKSET

Tuloksissa käy esille opinnäytetyön kolme keskeistä asiaa. Aiemmista tutkimuksista rakennettu tietoperusta, uuden työn tuottamat tulokset sekä tekijän erittelevät ja arvioivat johtopäätökset. Ennen tuloksien kirjoittamista on syytä tarkistaa, onko tavoitteisiin saatu vastaus. Tulokset esitetään selkeästi ja yksinkertaisesti. (Hirsjärvi ym. 2014. 262.)

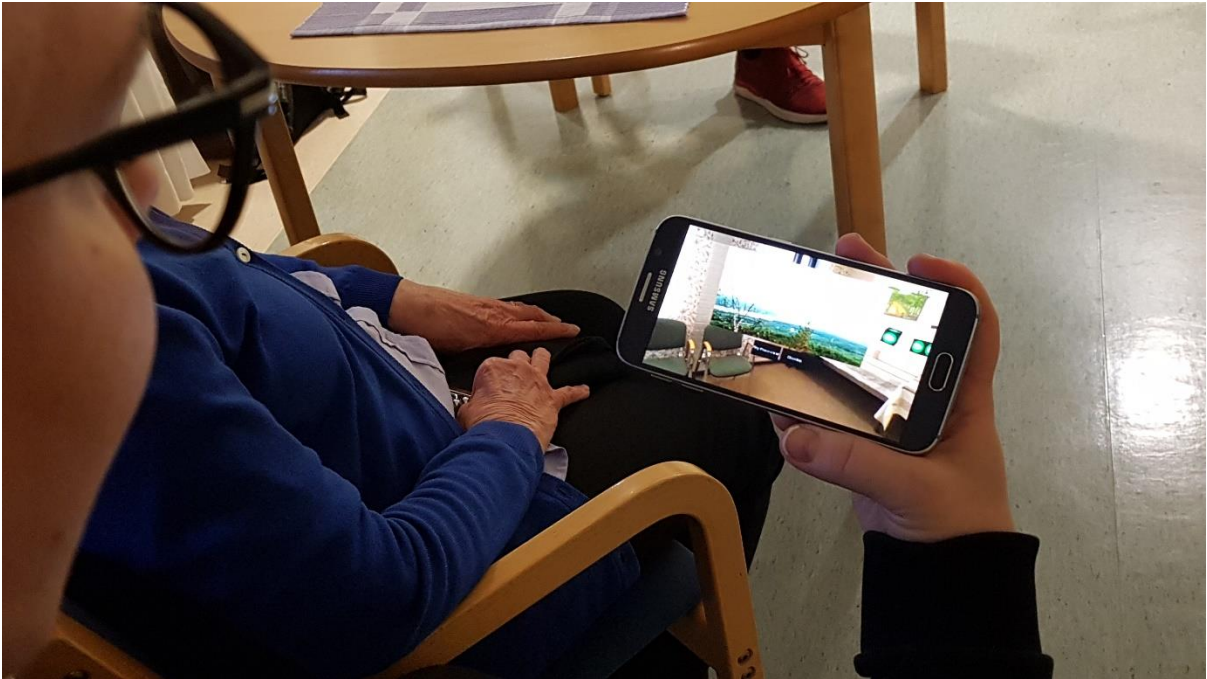
Tulokset ovat osa opinnäytetyön tekstien jatkumoa. Tulokset keskustelevat aikaisempien tutkimusten, toteutusten ja havaintojen kanssa. Samalla opinnäytetyöntekijä pohtii omia näkemyksiään ja tuloksiaan aikaisempiin vastaaviin toteutuksiin. (Villikka ym. 2003. 79.)

Virtuaalimatkojen näytösten aikana havainnoimme osallistujia, mitä he kokivat, saiko matka aikaan keskustelua. Senioreiden laajan toimintakyvyn eroavaisuuksien vuoksi päädyimme avoimeen haastatteluun ja palautelapun (Liite 3) täyttämiseen virtuaalilasikokeilun aikana. Tornion Tuvan asiakkaat kykenivät kirjoittamaan kokemuksestaan itse, vaikka vain kolme tahtoi kirjallisesti palautetta antaa. Saarenvireen asiakkaat ovat toimintakyvyltään heikompia, joten heidän palautteensa keräsimme haastatteleamalla ja meidän toimestamme puhtaaksi kirjoittamalla.

Virtuaalimatkailu loi kiinnostusta kohderyhmissämme. Kuten edellä on mainittu, virtuaalimatkailu on vielä varsin uusi aluevaltaus matkailun saralla. Monet seniorit olivat kuitenkin kuulleet asiasta jotain ja lasejakin olivat nähneet. Täysin tuntematon asia tämä ei ollut yhdellekään osallistujalle. Valkokangas vaihtoehto ei kiinnostanut, tämä voisikin olla toimivampi tapa näyttää matkoja isommalle ryhmälle kerralla, esimerkiksi palvelukotien asiakkaille päivätoimintana. Virtuaalilasit kiinnostivat ja saimmekin näytettyä tämän kautta matkoja noin 30 seniorille. Tarkkaa määrää on vaikea muistaa, koska palautteen keräsimme itse kirjoittaen samaan palautelomakkeeseen, emmekä pitäneet kirjanpitoa. "Tukkimiehenkirjanpito" olisi ollut oleellinen tehdä. Tornio Tuvalla osallistujia oli noin 10 ja Saarenvireessä noin 24 kahden päivän aikana. Katselijat valikoituivat päivätoiminnan ryhmän mukaan. Jokainen halukas sai osallistua katseluun vointinsa, jaksamisensa ja kykynsä mukaan. Osa katsoi kaksikin videota läpi, toisille riitti vain pieni hetki tai yksi video.

Katseltavana oli kolme (3) erilaista virtuaaliohjelmavaihtoehtoa, aikaisemmin mainitut videot Helsingistä ja Ranskasta sekä valokuvanäyttely Torniossa. Katselijat otimme luoksemme yksi kerrallaan ja kerroimme heille seikkaperäisesti mitä toiminnan aikana tulee tapahtumaan. Jokaiselle katsojalle kerrottiin millaisia haittavaikutuksia katselu voi aiheuttaa. Neuvoimme sanomaan heti, jos tulee huonovointisuutta, alkaa pyörryttämään tai tulee muita oireita niin katselu lopetetaan heti. Katselijat saivat itse valita minkä virtuaalimatkan tahtoivat katsoa. Suosituin vaihtoehto oli Tornion valokuvanäyttely. Kerroimme miten lasit toimivat. Itse olimme tilannetta seuraamassa vieressä ja ohjaamassa lasien käytössä.

Matkoja katsottaessa riitti, kun katselija osasi kääntää itse päätään ja hahmottaa, että laseilla näkee 360 asteisesti joka suuntaan. Tämän moni huomasi ohjatessamme häntä kääntämään päätään vasemmalle, oikealle, ylös, alas ja taakse. Toisille riitti sanallinen ohjaaminen, toisia ohjattiin käsikosketuksella. Katsojan näkymää lasien sisällä pystyimme seuraamaan kännykkämme kautta (Kuva 3). Näimme reaaliajassa mitä hän tekee, mihin hän katseensa kohdistaa. Näin meidän oli helppo ohjata häntä hahmottamaan kokonaisuus. Tornion valokuvanäyttely oli selkeästi vaikeampi hahmottaa ja vaati seniorilta oppimiskykyä. Kuvat olivat katsellessa huoneen seinällä YouTube videoina (liite 4). Kuva aukesi, kun katseen osasi kohdistaa kuvaan ja odottaa muutaman sekunnin. Enemmistö oppi tämän nopeasti, suorituskyvyltään heikompia oli ohjattava enemmän ja muutama ei oppinut kuvaa aukaisemaan. Kaikki eivät hahmottaneet mikä oli katseltava kohde. Myös valokuvanäyttelyä pystyimme seuraamaan itse kännykältä (Kuva 3).

Kuva 3. Pystyimme seuraamaan virtuaalilasinäkymää itse kännykältä

5.1 Johtopäätökset

Virtuaalimatkailu torniolaisille senioreille on toimiva virikemuoto. Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää toiminnallisuuden kautta, onko virtuaalimatkailu mahdollinen ja mielekäs matkailumuoto torniolaisille senioreille. Koimme virtuaalimatkailun olevan kiinnostava asia torniolaisille senioreille. Meidät otettiin aiheemme kanssa uteliaana vastaan. Jokainen seniori lähti pois kokemusta rikkaampana. Virtuaalimatkailu senioreille on kehittämisen arvoinen aihe globaalistikin.

Palautteita kerätessämme ja havainnoidessamme löysimme kehitettävää jokaisesta kohteesta. Lasit eivät sovi ollenkaan kumiallergiselle. Yksi katselijoista sai oireita nopeasti, ja katselu jouduttiin keskeyttämään. Lähes jokainen oppi lasien käytön nopeasti. Helsinki - ja Ranska-aiheiset kaupunkimatkat olivat hieman liian pitkävetisiä senioreille. Paikallisuus kiinnosti kaikkia. Senioreille voisikin tehdä videoita heidän kotiseuduistaan, syntymäseuduistaan ja tutuista paikoista nuoruudesta tai aktiivisemmän elämän ajoilta. Valokuvanäyttely olisi voinut olla suoraviivaisempi. Ensimmäisen kuvan jälkeen kuvat olisivat voineet avautua kronologisesti peräjälkeen itsestään. Myös valokuvanäyttelyn tausta olisi voinut olla

virtuaalitodellisuutta. Vaikka virtuaalisesti rakennettu tila ilman huonekaluja ja seinillä olevia oikeita tauluja. Nämä hämäsivät joitakin katsojia, kun he luulivat seinällä olevaa oikeaa taulua osaksi näyttelyä. Ammattiopisto Lappian opiskelijat myös ehdottivat, että kaupungin kohokohdat voisi käydä kuvaamassa 360 kameralla näyttelyä varten jatkossa. Näin kohteen lisäksi näkyisi aito ympäristö mukana. Lasien käyttö kuitenkin aktivoi senioreita, näiden käyttöä oli opeteltava. Kärsivällisyys ja mielenkiinto riitti kaikilla alkuunpääsyyn. Muutama henkilö katsoi koko valokuvanäyttelyn loppuun, toiset katsoivat noin viisi minuuttia, jonka jälkeen olivat valmiita lopettamaan. Jokainen koki katselun mielekkääksi ja erilaiseksi. Jälkeenpäin saimme palautetta päivätoiminnan ohjaajilta osan saaneen päänsärkyä ja lievää huimausoiretta myöhemmin päivän aikana.

Kehittämisehdotuksia mieleemme tuli lukuisia. Pällimmäisenä mieleemme nousi ajatus paikallisten videoiden tuottaminen Suomesta matkaajien toimesta. Nämä palvelisivat senioreita parhaiten, heitä kiinnosti lapsuuden maisemat ja paikalliset kohteet ulkomaita enemmän. Toisena ajatuksena heräsi virtuaalimatkailemisen kehittäminen seniorilähtöisesti. Virtuaalimatkailemista kehitettäisiin tekniikaltaan yksinkertaisemmaksi nimenomaan senioreita ajatellen.

Olimme tehneet valmiiksi palautelappuja, joissa oli kolme kysymystä. “Mitä odotit?”, “mitä sait?” ja “mitä kehittäisit?” olivat kysymyksemme. Vain Tornio Tuvalla kolme tahtoi antaa kirjallisesti palautetta, muutoin kirjasimme itse lappuihin omia havaintojamme ja kommentteja, joita saimme ja kuulimme. Seuraavaan olemme avanneet palautteita senioreilta.

Suurin osa senioreista ei osannut odottaa mitään, kun kyseessä oli virtuaalimatkaileminen. Sana oli useimmille tuttu, mutta epäilemme, että he sekoittivat sen tietokoneisiin. “*Ei ollut tuttua*”, “*Virtuaalimatkaileminen sanana tuttu*”, “*En pysty keskittymään*”, “*Olen joskus kuullut virtuaalimatkailemista*”, “*Ei minulla ole odotuksia*”, “*En osannut odottaa mitään*”. Yksi hauskeimmista kommentteista, jonka tähän saimme, oli tällainen: “*Rautatieasemalle toimintaa, VR-junat kulkemaan Tornioon. Henkilöliikenne myös Haaparannalle! Linja-autojen aikataulut esille paremmin.*” Oheinen kommentti kuvaa mielestämme hyvin sitä kohderyhmää, jolle virtuaalimatkailemista järjestimme.

Kysymykseen mitä virtuaalimatkailesta seniori sai itselleen, saimme tällaisia kommentteja: *“Hyvältä tuntu”, “Lähtisin uudelleen”, “Mukava oli, viihtyisin pitempäänkin lasien parissa!”, “Erikoista”, “Oli kivaa”, “Mukava juttu”, “Uudestaankin voisi kokeilla”, “Oli mukavaa, tuttua historiaa”, “Samea kuva”, “Hauska”, “Naurattava”, “Virtuoosihomma tuntuu jotenkin luonnottomalle”, “Hyvältä tuntui, hieno seinä! “Nyt tiedän suunnilleen mitä puhutaan, kun puhutaan virtuaalista.”*

Kehitysehdotuksia seniorit eivät osanneet kovin laajasti antaa. Tässä heidän mielteitään miten virtuaalimatkailesta voisi parantaa. *“Kokeilua uudelleenkin tahtoisin”, “Silmiin sattui”, “Jatkoa täytyy miettiä”, “Enemmän maalaismaisemaa”, “Kuva kulkisi yhtä mittaa pätkimättä”, “En osaa sanoa” “Kotiseutua olisi mukava nähdä!”*

6 POHDINTA

Opinnäytetyö projektin alkaessa mietimme eettisiä kysymyksiä, mitä voimme mahdollisesti kohdata projektin edetessä. Pohdimme, olemmeko jäävejä järjestämään viriketoimintaa torniolaisille senioreille. Tulimme siihen tulokseen, että vaikka olemme koulun ohessa molemman työelämässä torniolaisten senioreiden kanssa, emme ole jäävejä järjestään tämän tyyppistä toimintaa. Olemme kumpikin käyneet tahoillamme läpi työn eri vaiheita omien opinnäytetyön ohjaajiemme kanssa sekä selvittäneet keinot ja vaiheet mitä tämän tyyppisen työn tekeminen vaatii. Toimeksiantosopimukset kirjoitimme tahoillamme toimeksiantajan Tornion kaupungin kanssa. Selvitimme myös sen, että olisimmeko tarvinneet lisäksi muita kirjallisia lupia. Vain suullinen sopimus Saarenvireen ja Tornion Tuvan kanssa olivat riittävät.

Kun järjestimme virtuaalimatkailua, huolehdimme, että seniorilla säilyi itsemääräämisoikeus, hän sai itse päättää, osallistuiko toimintaan vai ei. Hän sai keskeyttää toiminnan heti, jos siltä tuntui. Varmistelimme asiaa useaan otteeseen, jos huomasimme että henkilöllä oli muistihaastetta. Varmistimme, että seniori koki matkailun turvallisena eikä tämän tyyppisellä toiminnalla aiheuteta fyysistä eikä psyykkistä haittaa eikä vahinkoa hänelle. Seniorin kokonaisvaltainen huomioiminen hetkessä ja hänen käytössään olevat voimavarat huomioiden toteutimme matkailua. Kävimme keskenämme keskustelua näistä kysymyksistä ennen, kun matkailua järjestimme. Tahdoimme olla valmistautuneita mahdollisimman hyvin. Silti emme osanneet valmistautua esimerkiksi siihen, että kumiallerginen seniori sai välittömästi laseista oireita.

Opinnäytetyössämme ei tule esille matkailuun osallistuneiden henkilöllisyys, eikä mikään mistä seniorin voisi tunnista. Otimme muutamia kuvia sekä videoita samalla kun matkailua teimme ja näihin dokumentteihin on pyydetty senioreilta suullinen lupa. Olimme varovaisia myös siinä, että jos matkailu hetkeen osallistunut seniori on meille entuudestaan työn puolesta tuttu. Tällöin emme itse tätä tuoneet esille, vaan seniori sai sen itse sanoa ääneen, mikäli näin tahtoi. Seniorin osallisuuden edistäminen oli punainen lanka koko tämän projektin ajan.

Opinnäytetyömme on eräänlainen pilotointi alueellamme. Tarkempi selvittäminen osoitti, että virtuaalimatkailu on vielä hyvin heikosti hyödynnetty mahdollisuus vanhusten hoidossa ja heidän päiviensä aktivoimiseen. Itse näemme tällaiselle

teknologiakehityksellä täysin avoimet mahdollisuudet. Kun miettii nykyaikaa ja sitä, kuinka paljon nykyisin vietetään aikaa eri teknologian äärellä, on pelkästään ihme, ettei se ole vielä vakiintunut ikäihmisille piristeeksi. Nykyisellä hoitajamitoituksella ja asiakkaiden huonontuneella kunnolla on mahdollisuus saada asiakkaille viihtyvyyttä huoneisiinsa järjestämällä heille matkailukokemus esimerkiksi kotimaisemiinsa. Tulevaisuudessa tietokoneet tulevat olemaan yhä useamman vanhuksen arkea, tällä hetkellä uusi sukupolvi kasvaa tietoteknisten välineiden ympäröimänä ja tulevat varmasti hyödyntämään niitä tulevaisuudessa yhä enemmän. Lappian tietotekniikan opettajan kanssa kävimme keskustelua siitä, kuinka hän toivoisi, että saisi vanhana istua ja pelata rauhassa tietokonepelejä, koska silloin hänellä on siihen aikaa.

Tavoitteessamme tuottaa senioreille virikkeellistä elämystä, onnistuimme hyvin. Seniori sai normaaliin arkiseen päiväänsä uuden oppimiskokemuksen ja elämyksen. Vaikka seniorit olivatkin poistuneet kotoaan, on päivätoiminta osa heidän joka viikkoista arkea. Näin loimme heidän rutiineihinsa tunteen jostain uudesta kokemuksesta. Kenties tästä jäi vaikeamminkin muistisairaille jonkinlainen hyvän olon muistijälki myöhempään päivään.

Suurin oppimiskokemus meille molemmille oli osoitus, kuinka seniorit oppivat nykYTEKNIikkaa käyttämään alentuneesta toimintakyvystään ja muististaan huolimatta. Lähdimme matkailupäiviä viettämään hieman epäröiden, kuinka seniorit kykenevät käyttämään virtuaalilaseja. Otoksestamme vain yksi ei oppinut lasien käyttöä. Emme saa aliarvioida senioreiden toimintakykyä muistamattomuudenkaan takaa. Meille tuli ajatus siitä, että näytettävää materiaalia yksinkertaistamalla ja kehittämällä tämä olisi erittäin mieleinen harrastusmahdollisuus ikääntyneille. Vaikka me molemmat teemme töitä muistisairaiden kanssa, oli tämä hyvä muistutus meillekin aiheesta.

Edellisen lisäksi opimme aivan uusia asioita. Emme ole koskaan käsikirjoittaneet mitään. Opimme tuottamaan isonkin projektin yhteistyössä aivan erin ammattikunnan kanssa. Yhteistyö ja verkostoituminen oli hyvin isossa osassa koko opinnäytetyömme aikana. Ilman Virtualtravelleria, Ammattiopisto Lappiaa, Tornion kaupunkia, Tornion tupaa ja Saarenvirettä emme olisi projektissamme onnistuneet. Jokainen on antanut panoksellaan meille paljon uutta tietoa, taitoa, tukea ja kannustusta. Rohkeasti ja ennakkoluulottomasti lähestymällä erilaisia yhteistyötahoja saimme aikaan paljon.

Matkan varrella suunnitelmat muuttuivat, niistä tuli parempia, isompia. Toteutus antoi uusia ideoita, osoitti mitä tulee vielä kehittää, mitä muuttaa.

Tulevaisuuteen ehdottaisimme monimuotoisen opinnäytetyön ohjauksen ja toteutuksen selkeyttämistä eri yksiköiden välillä. Me koimme projektin etenemisen välillä haasteelliseksi erilaisten toteutustapojen ja vaatimusten osalta. Vaikka kyseessä on kaksi eri yksikköä, kumpikin on samaa organisaatiota ja molemmilla sama opinnäytetyöohjeet. Ohjaus osoittautui kuitenkin ajoittain erilaiseksi. Restonomiopinnoissa ohjaus oli selkeästi aikataulutettua ja suoraviivaista, ohjausmateriaali oli kaiken aikaa saatavilla moodlessa. Geronomiopinnoissa aikataulutus pohjautui opinnäytetyö seminaareihin. Tarkempaa ohjausta kuitenkin saimme molemmilta tahoilta, kun sitä tarvitsimme. Lopulta päätimme edetä restonomikoulun asettaman aikataulutuksen mukaan. Myös toteutustavat olivat erilaiset, mikä aiheutti opintojemme kesken ristiriitaa siinä vaiheessa, kun Katjan osalta suunnitelma oli hyväksytty ja Amandan osalta ei. Jo kertaalleen hyväksytyä suunnitelmaa oli vielä muokattava, vaikka kyseessä oli sama työ. Toivoisimmekin yksiköiden kesken selkeyttä näihin vaatimuksiin ja opinnäytetyöprosessin etenemiseen. Tämä helpottaa yhteistyössä tehtävien opinnäytetöiden toteuttamista. Koimme molemmat restonomipintojen etenemismallin huomattavasti selkeämmäksi.

Työmme herätti paljon kiinnostusta ympäristössämme. Meitä pyydettiin vierailemaan pienkodeissa ja jopa Katjan työpaikassa vuodeosastolla. Näihin toiveisiin emme ehtineet aikataulujen puitteissa vastaamaan. Toivomme, että tämä päättötyömme olisi urauurtava työ ja jakaisi teknologiatietoutta molemmille aloille, sekä antaisi sysäyksen isompiin yhteistöihin. Toivomme että tulevaisuuden opiskelijat saisivat työstämme hyvää lähdeaineistoa, sekä kehittämisideoita ehkä juuri omiin työyksikköihinsä.

On tullut aika sulkea projektimme niin kuin se alkoikin. Seuraava kerronta on toivomamme mukaan tulevaisuuden virtuaalimatkailun kehityksen tulosta senioreille.

Näen edessäni toimintakyvyiltään eri tasoisia senioreita. Heidät on koottu yhdessä päiväsalin yhteiselle matkalle. Kuulen toiveikkaita keskusteluja siitä mistä tänään saadaan muistoja, kenen kotimaisemissa käydään. Tänään käymme Torniojokilaakson huipulla. Kiipeämme yhdessä Aavasaksan vaaraa päälle. Joku

alkaa muistelemaan juhannustansseja nuoruudestaan Aavasaksalla. Vaaran päälle oli kokoontunut paljon nuoria ympäri lappia; Tornioista, Ylitorniolta, Pellosta ja Kolarista. Silloin ennen kesät olivat aina lämpimiä. Olemme Aavasaksan vaaran huipulla. Eteemme aukeaa kaunis jokimaisema. Voin kuulla haikeita huokaisuja ja virkeimpien senioreiden jakavan muistojaan keskenään.

LÄHTEET

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi

- 2014. Tutki ja kirjoita. 19., painos. Porvoo: Bookwell Oy

Karlsson, Å. & Marttala, A. 2001. Projektkirja onnistuneen projektin toteuttaminen. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Karusaari, R. & Nylund, A. 2009. Matkailu on cool. Helsinki: WSOYpro

Keskipoikela, M., Mikkola T., Pekkarinen, E., Rintala-Gardin, T., Tekoniemi-Selkälä, T. & Tervonen, P. 2002. Lapin elämysteollisuuden strategia 2002-2006. Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus Viitattu 2.9.2019
http://www.lappi.fi/lapinliitto/c/document_library/get_file?folderId=53864&name=DLE-3200.pdf

Kostiainen, A., Ahtola J., Koivunen, L., Korpela, K. & Syrjämaa, T. 2004. Matkailija ihmeellinen maailma. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Kulmala, J. 2019. Hyvä vanhuus. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Kylänen, M. 2006. Articles on Experiences 4 Digital Media & Games. Rovaniemi: University of Lapland Press.

Laitinen, A. 2010. Opinnäytetyö, Kyselytutkimus Pyhännän Palvelukeskus Nestorin henkilökunnalle viriketoiminnasta ja moniammatillisesta yhteistyöstä vanhustyössä. Toiminnallinen opinnäytetyö Viitattu 10.12. 2019
<https://wiki.metropolia.fi/pages/viewpage.action?pageId=57182852>

Lapin Kansa. 2019. Torniotupa avaa ovensa- ”Senioreiden olohuone kutsuu viettämään aikaa yhdessä” 8.5.2019. Viitattu 5.10.2019
<https://www.lapinkansa.fi/torniotupa-avaa-ovensenioreiden-olohuone-kutsuu/166376>

Latomaa, T. & Karppinen, J.A. (toim.) 2010. Seikkaillen elämyksiä II. Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöä. Tampere: Juvenes Print

Liikanen, H-L. & Kaisla, S. 2007. Gerontologisen sosiaalityön menetelmistä. Sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA. Työpapereita 3/2007.

Matala, S. 2003. Muuttuva Matkailu. Joensuun yliopisto. Viitattu 18.8.2019
http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20100078/urn_nbn_fi_uef-20100078.pdf

Matala, S. 2004. Matkailuportaali virtuaalituristin valintojen tilana. Rovaniemi: Lapin yliopisto

Metropolia 2012. Toiminnallisen opinnäytetyön erityispiirteitä. Viitattu 10.12. 2019
<https://wiki.metropolia.fi/pages/viewpage.action?pageId=57182852>

Mäntyneva, M. 2016. Hallittu projekti. Helsingin seudun kauppakamari.

Mäntyneva, M. 2016. Hallittu projekti. Helsingin seudun kauppakamari. Viitattu 3.10.2019
<https://kauppakamaritieto-fi.ez.lapinamk.fi/fi/s/ak/kirjat/hallittu-projekti-2016/2-projektin-elinkaari/?coll=6>

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2018. Kehittämistyön menetelmät. 3-5 painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Palokangas, P. 2020. Jaajo Linnonmaa kehittää virtuaalimatkaailufirmaansa ja keksi tavan, miten Finnair saa lisää kanta-asiakkaita. Markkinointi&Mainonta. Viitattu 30.1.2020
<https://www.marmai.fi/uutiset/jaajo-linnonmaa-kehittaa-virtuaalimatkaailufirmaansa-ja-keksi-tavan-miten-finnair-saa-lisaa-kanta-asiakkaita/d66f06e0-979e-45ca-9880-ac87c1022a82>

Plantana, M. & Salvo, T. 2014. Cloud Communities and Travel Diaries. Virtual Representations of Tourist Areas. Alma Tourism. Viitattu 8.9.2019
<https://almatourism.unibo.it/article/view/4352/3820>

Räikkönen, J., Marjanen, H., Kohijoki, A-M. & Lahovuori, I. 2018. Matkailuelämyksiä ilman matkaa? Fokusryhmätutkimus matkailutyypisistä kulutuksesta osana kuluttajan arkea. Turun yliopisto. Viitattu 8.9.2019.
<https://journal.fi/matkailututkimus/article/view/77387/38524>

Saarenvire. 2019. Päiväkeskus Saarenhelmi. Viitattu 5.10.2019
<http://www.saarenvire.fi/palvelut/paivatoiminta/saarenhelmi.html>

Silfverberg, P., 2007. Ideasta projektiksi projektityön käsikirja. Helsinki; Edita Prima Oy

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. 2019. Kansantaudit. Ikääntyminen ja muisti. Viitattu 3.3.2020
<https://thl.fi/fi/web/kansantaudit/muistisairaudet/ikaantymisen-ja-muisti>

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. 2019. Kansantaudit. Muistisairaudet. Viitattu 3.3.2020
<https://thl.fi/fi/web/kansantaudit/muistisairaudet>

Timonen, T., Palmroth, I. & Juhajoki, J. 2018. Matkakohteena virtuaalitodellisuus//15.6.2018. Matkailevat tutkijat. Viitattu 18.8.2019.
<https://matkailevattutkijat.wordpress.com/2018/06/15/matkakohteena-virtuaalitodellisuus-15-6-2018/>

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Juvenes Print

Vernerinet 2019. Ikäihmisen määrittely. Viitattu 2.9.2019.
<https://verneri.net/yleis/ikaantymisen-maarittely>

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerrus kirjapaino Oy.

LIITTEET

- Liite 1. Käsikirjoitus virtuaalimatkoista
- Liite 2. Tornio valokuvanäyttelyn kuvat
- Liite 3. Palautelomake
- Liite 4. Valmis Tornio valokuvanäyttely

LIITE 1 1(5)

KÄSIKIRJOITUS VIRTUAALIMATKOKIIN

Saisiko teidän osaamisellanne tehtyä nämä videot yhdistetyksi yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Eli kahdeksi noin 6minuutin videoksi?

Matkalla Helsingissä

<https://virtualtraveller.com/travellers/ne-tammelat/driving-a-bentley-in-helsinki>

<https://virtualtraveller.com/travellers/ne-tammelat/midsummer-eve-in-helsinki-city-centre>

<https://virtualtraveller.com/travellers/ne-tammelat/kaunissaari-is-a-harbour-of-peace-in-helsinki-archipelago>

Ensimmäisenä video, jossa ajetaan Bentleyllä Helsingissä. Siitä siirtyminen kesäisempään maisemaan juhannusyöhön Helsingissä ja viimeisenä videona vedenäärellä kalliomaisemissa. Näistä videoista yhdistämällä tulee reilun 6min pituinen kokonaisuus.

Virtuaalimatkailemista Ranskassa

<https://virtualtraveller.com/travellers/anni-hautala/historical-domaine-laroches-wine-cellar-tour-in-chablis-france>

<https://virtualtraveller.com/travellers/anni-hautala/local-grocery-store-in-berne-france>

<https://virtualtraveller.com/travellers/anni-hautala/champagne-bar-on-a-tree-in-champagne-france>

Toisena video, jossa seikkaillaan Ranskassa. Ensimmäisenä viinikellarissa, sieltä ruokakauppaan, josta lähdetään puistikoon seikkailemaan. Tämä video myös tulee olemaan sen reilun kuuden minuutin pituinen.

Tornio näyttely

Hei Lappian yhteistyökumppanit. Tässä olisi käsikirjoituksemme. Ottakaa yhteyttä, jos on jotain epäselvää. Tällaista ajattelimme. Valokuvat ovat kansiossa tässä esitysjärjestyksessä. Toteutuksen suhteen saatte vapaat kädet. Kohteessa voisi lukea ns. otsikkonimi, mutta onnistuuko tekstien luku ääneen? Mietimme,

LIITE 1 2(5)

jos kuvan kohdalla tulisi puhuttuna ääntä. Voimme lukea esittelyt itse. Lähteitä ei tarvitse olla esityksessä mukana, ovat meille muistiksi lopullista työtä varten.

Tornio on siltojen kaupunki (kuva 1)

Vuonna 1809 Tornio kuului Ruotsille, tällöin Suomesta kuljettiin Tornioon vesiteitse ja talvella jäätä pitkin. Sulan veden aikaan kuljettiin veneillä, lautoilla ja laivoilla. Vanhin lauttayhteys kulki Putaalta Nordbergin laituriin. Enimmillään lauttoja kulki kuusi. Pelkästään höyrylautalla kulki vuonna 1928 kesällä yli kaksi tuhatta jalankulkijaa, 500 pyöräilijää, sata hevosella kulkevaa ja jopa sata autoa. (Koivurova 2012.)

Sillat (kuva 2 ja 3)

Ensimmäinen silta Tornioon valmistui 1939. Vuonna 1944 saksalaiset olivat aikeissa tuhota sillan miinoituksin, mutta syyskuun 31. päivänä kenraalieversti Rendulic perui miinoitukset. 1962 ristikkosillan puuosat paloivat, sillan puuosia uusittaessa. Palanut silta korjattiin vuodessa ja otettiin käyttöön 1963. Moderni Hannulan silta valmistui 1979. Ja vuonna 1995 valmistui kevyen liikenteen silta. (Koivurova 2012.)

Tornionjoki (Kuva 4)

Tornionjoesta tehtiin rajajoki Haminan rauhassa 17.9.1809. Tornionjoki on 510km pitkä joki, joka alkaa Tornionjärvestä Kiirunan kunnasta, Ruotsista. Tornionjoki on tunnettu lohestaan. (Oulun maakunta-arkisto, Suomenkalakirjasto)

Rautatiesilta (kuva 5)

1917 Tornioon valmistui rautatieyhteys Suomen ja Ruotsin välille tilapäisesti jälle rakennetulle raiteelle. Nykyinen silta valmistui vuonna 1919. (Koivurova 2012.)

Alatornion Kirkko (kuva 6 ja 7)

Alatornion kirkko on vuodelta 1797. Paikalla on ollut puukirkko jo ehkä vuodesta 1208. (Tornion seurakunta)

LIITE 1 3(5)

Rautatieasema (kuva 8)

Tornion rautatieasema-alueella on kaksi eri ikäistä asemarakennusta. Puinen on vuodelta 1903. Ja tiilinen asemarakennus on valmistunut vuonna 1928. Henkilöliikenne Tornion pohjoiseen päättyi jaksoittain 1960-luvulta alkaen ja Kemi-Tornion väliltä 1988. Nykyisin Tornion rautatieasema on remontoitu nykyaikaisiksi Loft-asunnoiksi. (Museovirasto)

Outokumpu (kuva 9)

Outokumpu rakensi ferrokromisulaton Tornioon vuonna 1968, kun sukeltaja Martti Matilainen löysi kromilohkareen makeavesikanavasta Kemissä vuonna 1959. Ensimmäinen erä sulatettua ruostumatonta terästä valmistui Torniossa vuonna 1976. Tornion tehdas oli yksi maailman tehokkaimmista ruostumattoman teräksen tehtaista ja ainoa, jonka tuotantoketjuun kuului oma kromikaivos ja ferrokromituotanto samalla tehdasalueella. Torniossa tehdas on ollut merkittävä työllistäjä, ja on sitä edelleen. (Outokumpu)

Tornion kirkko (kuva 10)

Tornion ensimmäinen kirkko tuhoutui salamaniskusta syttyneessä tulipalossa 1682. Uuden kirkon rakentaminen käynnistettiin pari vuotta myöhemmin. Kirkko ja tapuli ovat liminkalaisen Matti Joosepinpoika Härmän rakentamat. Kirkko otettiin käyttöön 1686. Tornion kirkon sisustus edustaa 1600-luvun barokkia ja sitä voidaan pitää myöskin yhtenä maamme kauneimpana aikakautensa edustajana. (Tornion seurakunta.)

Vesitorni+ tuulimyly (kuva 11 ja 12)

Nykyinen vesitorni valmistui 1962, mutta paikalla on ollut vesitorni jo 1920-luvulla. Vesitornin vieressä on tuulimyly, jonka Tornion kaupunki sai lahjoituksena Tornion Lions Clubilta vuonna 1979. Vielä 1700-luvulla tuulimylyt olivat tärkeä osa Tornion kaupunkikuvaa ja tätä aluetta. (Tornion rakennettu muisti.)

Grand Hotel eli Suensaaren koulu, Tornion yhteislyseon lukio (kuva 13 ja 14)

Koulurakennus on alkujaan valmistunut vuonna 1914 Venäjän armeijan kasarmiksi. Kasarmirakennus oli punatiilinen. Itsenäistymisemme jälkeen rakennus siirtyi valtion omaisuudeksi, ja vuonna 1922 tiloihin muutti kaupungin ylläpitämä Tornion keskikoulu. Tällöin vanhinta kasarmiosaa korotettiin yhdellä kerroksella.

LIITE 1 4(5)

Seuraava laajennustarve oli 1935 ja samassa yhteydessä kasarmi sai valkean rappauspinnan. Koulun viimeisin laajennus on vuodelta 1958, jolloin suuret ikäluokat tarvitsivat lisätilaa. Toisenmaailmansodan aikana koulu oli sotasairaala ja saksalaisten sotilaiden majoituspaikkana. Viimeksi koulu peruskorjattiin 1981. Tänä päivänä rakennus on muokattu hotelli-ravintola ja juhlatilakäyttöön Reijo Angerian toimesta. (Tornion rakennettu muisti.)

Raatihuone (kuva 15)

Tornion kaupungin painopiste siirtyi 1800-luvun alkupuolella vanhalta torilta Suensaaren eteläkärkeen. Tornion viides raatihuone paloi vuonna 1871, minkä jälkeen uusi raatihuone päätettiin rakentaa Hallituskadun varteen. Uusi, nikkarityylinen raatihuone, jossa on selkeitä uusrenessanssin piirteitä, valmistui vuonna 1875. Raatihuone toimi pitkään hallinto- ja oikeustalona ja sitä on kunnostettu Tornion kaupungin käyttöön useaan kertaan. Nykyisin rakennuksessa on eri yritysten toimistoja. Raatihuoneen vieressä olevassa yksikerroksisessa rakennuksessa on toiminut aikanaan poliisilaitos (Tornion rakennettu muisti.)

Vpk (kuva 16)

Rakennusmestari E. Tammisen piirtämä palokunnan talo edustaa yksinkertaista jugendia. Rakennustyöt aloitettiin vuoden 1902 alussa ja talo valmistui samana vuonna. Elokuvateatteritoiminta aloitettiin rakennuksessa vuonna 1924. Taloa on korjattu ja laajennettu useamman kerran. Rakennuksessa toimi pitkään elokuvateatteri. Rakennuksessa toimii edelleen Tornion VPK ja VPK niminen yökerho. (Tornion rakennettu muisti.)

Säipän talo (kuva 17)

Säipän talon rakennutti nykyiseen muotoonsa pormestari Frans Julius Cederman vuonna 1866. Vuoden 1895 paikkeilla rehtori Johan Ulrik Nordberg osti talon ja aloitti siinä mittavat korjaustyöt. Tornion kaupunki osti kiinteistön 1973. Ensimmäisen maailmansodan aikana talo oli venäläisen armeijan käytössä ja rakennuksessa asusti upseereja. Tuolta ajalta on peräisin myös tarina talon kotikummituksesta Sylva Cronvallista. Hän oli Punaisen Ristin sairaanhoitaja ja rakastui Torniossa palvelleeseen venäläiseen upseeriin. Sylva säilytti upseerilta saamiaan rakkauskirjeitä talon vinttikamarissa ja oli tarkka niistä vielä kuolemansa jälkeenkin. Jos joku myöhemmin luki kirjeitä, Sylva kolisteli niin kauan, kunnes kirjeet oli pantu paikoilleen. Kirjeet poistettiin ullakolta 1954 remontin yhteydessä, eikä Sylvasta ole tämän jälkeen havaintoja. Nykyisin talossa toimii Tornion kaupungin vuokra-asuntojen toimisto. (Tornion rakennettu muisti.)

LIITE 1 5(5)

Karungin kirkko (kuva 18)

Karungin kirkko on Tornion taajamassa Karungin kylässä sijaitseva puukirkko. Se on rakennettu vuosina 1815-1817. Se on peruskorjattu 1950-luvulla ja 1980-luvulla. Istumapaikkoja kirkossa on 550. (Tornion seurakunta).

Kukkolankoski (kuva 19 ja 20)

Kukkolankoski on Suomen pisin vapaana virtaava koski. Kukkolankoskella on pituutta 3500m ja putouskorkeus 13,8km. Siian lippoaminen on aloitettu Kukkolankoskesta jo 1200-luvulla, kun kosken rantoja alettiin asuttaa. Kukkolassa kehittyi oma siian pyyntitekniikka eli ns. Lippoaminen. Kukkolankoski jakautuu Suomeen ja Ruotsiin ja vielä nykypäivänäkin näissä puhutaan samaa kieltä. (Visittornioaparanda. Alatalo 2006).

LÄHTEET

Alatalo, H. 2006. Kukkolankoski. Historia. Viitattu 21.9.2019.
<http://www.kukkolankoski.fi/historia.html>

Hautala, A. 2018. Champagne bar on a tree in Cahmbagne, France. Viitattu 21.9.2019. <https://virtualtraveller.com/travellers/anni-hautala/champagne-bar-on-a-tree-in-champagne-france>

Hautala, A. 2018. Historical Domaine Laroche wine cellar tour in Chablis, France. Virtualtraveller. Viitattu 21.9.2019. <https://virtualtraveller.com/travellers/anni-hautala/historical-domaine-laroche-wine-cellar-tour-in-chablis-france>

Hautala, A. 2018. Local grocery store in Berne, France. Virtualtraveller. Viitattu 21.9.2019 <https://virtualtraveller.com/travellers/anni-hautala/local-grocery-store-in-berne-france>

Koivurova, M., 2012. Tornion siltojen historiaa. Blogspot. viitattu 21.9.2019 <https://tornionsiltahistoriaa.blogspot.com/2012/08/tornionjoki-tornio-ja-tornion-sillat.html>

Museovirasto. 2009. Tornion rautatieasema. Viitattu 21.9.2019. http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=2198

Ne Tammelat. 2019. Driving a Bentley in Helsinki. Virtualtraveller. Viitattu 21.9.2019 <https://virtualtraveller.com/travellers/ne-tammelat/driving-a-bentley-in-helsinki>

Ne Tammelat. 2019. Kaunissaari is a harbour of peace in Helsinki archipelago. Virtualtraveller. Viitattu 21.9.2019. <https://virtualtraveller.com/travellers/ne-tammelat/kaunissaari-is-a-harbour-of-peace-in-helsinki-archipelago>

Ne Tammelat. 2019. Midsummer eve in Helsinki city centre. Virtualtraveller. Viitattu 21.9.2019 <https://virtualtraveller.com/travellers/ne-tammelat/midsummer-eve-in-helsinki-city-centre>

Oulun maakuntaarkisto. Tornionjoki-Rajajoki. Viitattu 21.9. 2019 https://arkisto.fi/uploads/Arkistolaitos/Maakunta-arkistot/Oulu/Tornionjoki/1_0.html

Outokumpu. 2019. Viitattu 23.9.2019. <https://www.outokumpu.com/fi-fi/about-outokumpu/history-of-outokumpu>

Suomen kalakirjasto. Muonio. Tornionjoki, väylä. Viitattu 21.9.2019. <https://www.suomenkalakirjasto.fi/tornionjoen-lohi-ja-meritaimen/>

TornioHaparanda., Matkailutoimisto. Kukkolankoski. Viitattu 21.9.2019 <https://www.visittorniohaparanda.com/fi/nae-ja-koe/sy%C3%B6-ja-nauti/aitoja-elamyksia/kukkolankoski/>

Tornion rakennettu muisti. Tornion kaupunki. Viitattu 21.9.2019 https://www.tornio.fi/wp-content/uploads/2018/01/Tornion_rakennettu_muisti.pdf

Tornion seurakunta. Kirkot.
<http://www.tornio.seurakunta.net/?sid=237>

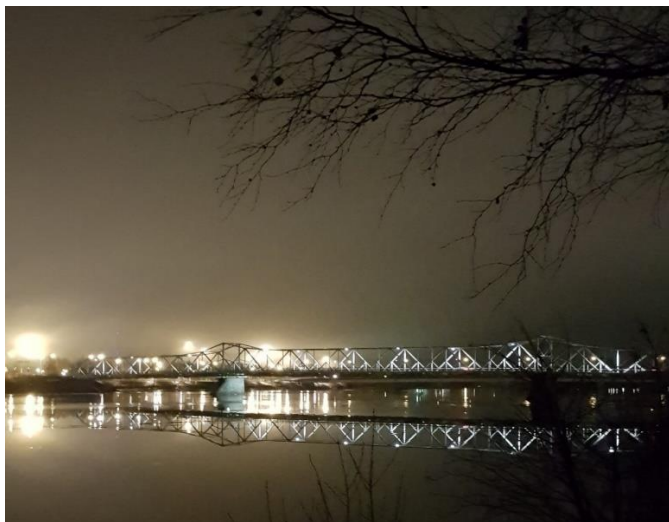
Viitattu

21.9.2019.

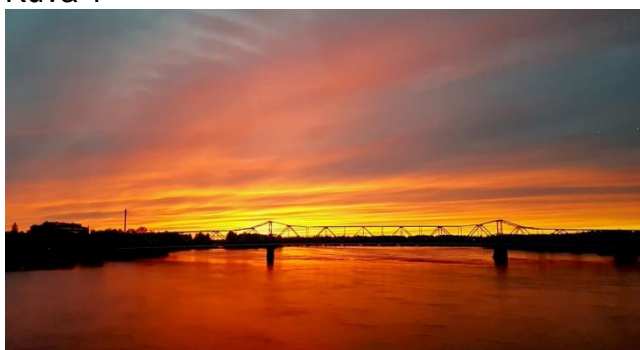
LIITE 2 1 (9)

Tornion valokuvanäyttelyn kuvat

Kuvat: Katja Hyrkäs

Kuva 1

Kuva 2

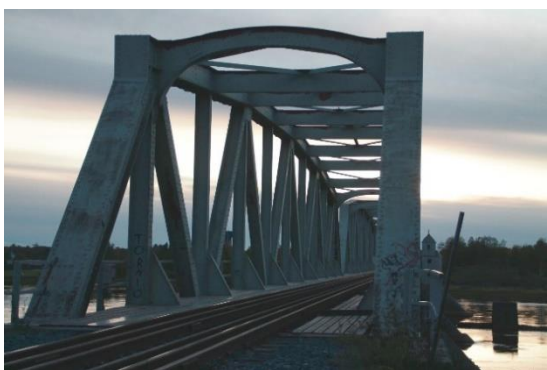

Kuva 3

LIITE 2 2(9)

Kuva 4

Kuva 5

Kuva 6

LIITE 2 3(9)

Kuva 7

Kuva 8

LIITE 2 4(9)

Kuva 9

Kuva 10

LIITE 2 5(9)

Kuva 11

Kuva 12

LIITE 2 6(9)

Kuva 13

Kuva 14

Liit

LIITE 2 7 (9)

Kuva 15

Kuva 16

LIITE 2 8 (9)

Kuva 17

Kuva 18

Liite 2 9(9)

Kuva 19

Kuva 20

Liite 3, Palautelomake

Palaute, Kerro lyhyesti

Mitä odotit?

Mitä sait?

Mitä kehittäisit?

Kiitos: Amanda ja Katja

Liite 4, Valmis Tornion valokuvanäyttely

Tornion valokuvanäyttely

<https://www.thinglink.com/mediacard/1251799045236588546>